

Kütüphaneciliğimize Kanat Gerenler / *Pioneers of Modern Turkish Librarianship*

Bir “KÜT-DER” vardı...

There was a “KÜT-DER”...

Üstün Yıldırım*

Öz

Makalede Türkiye’de kütüphanecilik mesleğinin ikinci derneği olarak 1970 yılında kurulan, 1980 yılında kapanan ve kısa adı KÜT-DER olarak bilinen Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunları Derneği’nin kuruluş öyküsü özetlenmektedir.

Anahtar Sözcükler: KÜT-DER; Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunları Derneği; meslek dernekleri.

Abstract

This article summaries history of establishment of University Department of Librarianship Alumni Association shortly KÜT-DER was established in 1970 as a second professional association of librarianship in Turkey and closed in 1980.

Keywords: KÜT-DER; University Department of Librarianship Alumni Association; professional associations.

Sözlerde, yazılarda “*sahte doktor*” deyişiyle karşılaştığımda burukluğun da ötesinde bir acı gülümseme yerleşirdi dudağımın bir ucuna. “*Sahte avukat*” deyişinde de... Benzeri başka *sahteliklerde* de... Gereken zorunlu eğitimi almadan bu işi yapmaya kalkanlar böyle nitelendiriliyordu basın dilinde. Konuşma dilinde de böyle deniliyordu.

Vatandaşlığın okulu olmadığından olsa gerek “*sahte vatandaş*” hiç olmadı. “*Sahte insan*” da... Oysa kütüphaneciliğin okulu vardı; ama *sahte kütüphaneci* de hiç olmadı, olamadı. En iyisi “*Ben rastlamadım*” diyeyim de kötülük çiçekleri saçmamış olayım ortalığa.

İşte bendeki buruk ötesi acı gülümsemenin nedeni böylesi bir meslek bencilliği idi. Benim mesleğimde herkesin kütüphaneci olabilmesi; *sahtesinin, yalancısının, çakmasının* hiç; ama hiç olmamasıydı. Kütüphanecilik herkesin kolaylıkla yapabileceği bir meslek, bir iş alanıydı ne de olsa. Gerekli ve zorunlu eğitimi alsa da, almasa da bir kütüphanede çalışıyor olmak “*kütüphaneci*” olmaya yetiyordu. Kim bilir belki de artıyordu bile.

Kütüphanecilik eğitimimin bilmem kaçınıcı yılında kütüphane kursuna katılmış bir *yakınım* kadının “*Sizin dört yılda öğrendiğinizi, biz dört ayda öğrendik*” sözleri gencecik bende incecik yaralanmalar yaratmış, daha kütüphaneci olmamışken gereksizlik korkusuna ve kuşkusuna sokmuştu beni. Bende ve bizde mi bir eksiklik vardı, onda ve onlar da mı bir çokluk vardı da böyle oluyordu ikilemi sarıp sarmalamıştı o gencecik beni. Aslında ülkenin eğitim dizgesiydi bozuk olan. Düzendendi. Niyeyse! Ve niye düzeltilemiyorsa! Gel de bunu bendeki bana anlat o zaman.

* Emekli kütüphaneci. e-posta: oustunyildirim@gmail.com

Acımın başkaldırıya dönüştüğü ve doruğa ulaştığı; onunla da kalmayıp dayanılmaz olduğunda mesleğimin ileri aşamalarında bir yerdeydim. Tam da ve ne yazık ki bin bir özenle, umutla kurduğumuz KÜT-DER' in kapanma günlerinde. Onun kapanması umutların sönmesi, başkaldırının boşa kalkmış olması anlamına geliyordu ve yapacak bir şey yoktu. Ülkenin yazgısını önemli ölçüde ve olumsuz yönde değiştiren o 12 Eylül tüm derneklerin çalışmasını da durdurmuştu. Bu da bir meslek kuruluşu olan ve yaşamını güçlkle sürdüren KÜT-DER için sonun başlangıcı olmuştu. Kuruluş aşamasında canla başla çalıştığım dernek kapanırken yönetim kurulunda eşimin de olması bana yazgının bir oyunuydu sanırım.

Oysa ne umutlar vardı işin başında...

Beyinlerde, yüreklerde dolaşıp duran yeni örgütlenme ateşi artık içeride tutulamayıp dışarı taşıdığında bir Kütüphane Haftası'nın beşinci gün etkinliği yaşanıyordu. Yıl 1969, aylardan Kasım ve günlerin 28 incisiydi. Ateş Prof. Dr. Osman Ersoy'a yansıtılmış; o da ortalığı yangın yerine çevirmeyelim diye bizi odasına; kendini de haftanın etkinliğine kapatmıştı. Kalabalıktık. Coşkun Saygı, Gülfize Saygı, Nurten Eke, Orhan Doğan, İrfan Çakın anımsadıklarım. Ben de vardım kuşkusuz. Konuştuk, tartıştık. Yeni bir doğumun coşkusundaydık. Mutluyduk da. Öylesine ki kimi yaptıklarımızın ayırında bile değildik. Çok sigara içiliyordu odada. Nerede, nasıl söndürdüğümüzün ayırında ancak çöp kutusundan dumanlar yükseldiğinde varabildik. İçimizdeki ateş odayı da, binayı da tutuşturacakmış neredeyse. Dumanlar aleve sarmadan söndürülmüştü de içimizdeki yangın sürüyordu alabildiğine. Suya bile bir başkaldırı vardı orada.

O küçük yangını öğrenen Osman Ersoy belki de odasını kurtarmak için Özer Soysal'a yönlendirmişti bizi. Onun başkanlığında yürüdü çalışmalar. Bölümümüz çıkışlı emniyet müdürü Nihat Darende danışmanlık yapıyor, Ali Rıza Cihan ve ben de yürütücü gönüllü olarak yer alıyorduk çalışmalarda. "Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunları Birliği" adını verdiğimiz örgütümüzün tüzüğü meslektaşlarımızın onayından geçmiş, emniyet müdürü danışmanımıza karşın Emniyet Genel Müdürlüğü'nde takılmıştı "*birlik*". Yasa ve yönetmeliklere göre biz "*birlik*" olamazmışız meğer. "*Birlik*" olabilmek için birden çok derneğin arasında *dirlik* sağlanması gerekiyormuş; o nedenle de biz olamazmışız. Mülkiyeliler Birliği'nin varlığına karşın birliğimiz; hem de yasal olarak bozulunca biz de derneğe döndük istemeden. Bütün bu aşamalarda Dr. Özer Soysal'ın başkanlığında Naile Gönül Altay, Ali Rıza Cihan, Atakan Eriş, Nurten Eke, Fevzi Çelik ve benden oluşan geçici; ama ilginç bir yönetim kurulunca yürütülüyordu işler. İlginçti çünkü MİT çalışanı bile vardı aramızda.

İstenecek değişikliklerin yapılmasıyla ilgili ve yetkililerden gerekli onay alındı ve dernek kuruldu. Tarih 16 Mayıs 1970. Can verdiğimiz derneğin doğum gününün 14 yıl sonra oğlumun da doğum günü olması benim için güzel bir rastlantıydı yeni bir yazgı oyunu gibi görünse de. Altı ay gibi bir sürede "Üniversite Kütüphanecilik Bölümü Mezunları Derneği" ortaya çıkmıştı. Artık *biz de* vardık, artık *biz* vardık. Sonraki günlerde kütüphaneci adayı öğrencilerimizi de birliğimize ve dirliğimize katalım istedik ve yaptık. Adımızın açılımını da ona göre değiştirdik. Ama yine KÜT-DER idik. Söylenmesi, yazılması, anılması, anımsanması daha kolaydı. Hem ad dediğin de derneğin kimliğini ve kişiliğini de göstermeliydi ama. Üstelik o günlerin akımı da bunu gerektiriyordu. KÜT-DER küt der demez dalmıştı meslek yaşamına, toplumsal yaşama. Yayın kongreleri, kütüphane haftaları, açık oturumlar, konuşmalar... Her yerde vardık.

Sesimiz kısa sürede duyulmuş başta Kütüphaneler Genel Müdürlüğü olmak üzere kimi çevrelerde de hoş karşılanmamıştı. Amaç da birilerine kütüphanecilerin ve kütüphaneciliğin sesini iletmek değil miydi? İletilmişti işte. Hem de ne biçim. 1970 yılında kurulan dernek 1973 yılında ülkemizin tek özel kaynakçasal kitap tanıtma dergisi olan ve kapanmak üzere olan *Yeni Yayınlar*'ın sorumluluğunu da üstlenmişti. Yeni bir yüzle ve halk kütüphanelerine yararlı olacak bir içerikle yaşamını sürdürmeye başlamıştı. Yurt dışına da açılmıştı.

Dernek kurulduğunda bir yeri yoktu. Kızılay'ın Kumrular sokağında eski ulusal, şimdiki halk kütüphanesinin karşısındaki bir çay bahçesinde çalışmaları sürdürürdü. Herkes kendisi ile ilgili belgeleri getirir, götürürdü. Sonraları Meşrutiyet Caddesi' ndeki bir yapıda Halk Eğitim Derneği' nin küçük odasında, Tuna Caddesi' nde Pulcular Derneği' nde sığınmacı olarak çalıştı durdu. Bu aşamada dost ve kardeş TKD hiç yanımızda olmadı. En sonunda da Küçükesat Bardacık Sokakta bir bodrum katına kapandı Dernek. Orada da kapandı.

Neredeyse yarım yüzyıl önce var olmuş bir meslek kuruluşunun salt öyküsünü yazıyor olmak üzücü kuşkusuz. Onun yerine çalışmalarına övgüler dizmek, geleceğine yönelik önerilerde bulunmak isterdim. Eğer sonraki meslektaşlarımız ve şimdiki gençler bu derneği düşünebilselerdi, yaşatabilselerdi bugün 45. yaşını sürüyor olacaktı. Belki de orta yaşların tüm güzelliğini, yapıcılığını, olgunluğunu yansıtıyor olacaktı içindeki gençlerle. Belki... Çünkü o 12 Eylül olmasaydı onu yaşatacak, bugünlere getirecek, daha ötelere götürecektir meslektaşlar çıkar mıydı bilmiyorum, bilemiyorum. Karamsarım doğrusu. Olsaydı bu sürede bir şeyler olurdu diye düşünüyorum. Düşününce de üzülüyorum. Yaşlıyım ya artık.

Meslektaşlar diyor ya, kimlerle meslektaş olduğumu da tam bilemiyorum açıkçası. Hani kendi kuşağımın üç öncesi, beş sonrasıyla meslektaş olduğumu biliyorum da ondan sonrasında kuşkuluyum doğrusu. Hani biz kütüphaneciydik de, onlar neydi? Bilindiği gibi bizleri kütüphaneci yapan bölümlerin adları birkaç kez değişti çağın gereklerine (!) uygun olarak. Ama o çağ meslektaşların mesleksi, parasal, toplumsal gereksinimlerinde hiç iyileştirme yapmadı nedense. Eğer yeni bir ad değişikliğine uğramadıysa eğitim veren bölümler "belge bilim yöneticileri" nin bana ve bize meslektaş olmaları gerekiyor. Meslektaş kavramında uyumsuzluk olunca da yeni canların kapanmış bir KÜT-DER'e can suyu olmaları beklenemez kuşkusuz. Bugüne dek canlandırma girişimleri olmadığına göre...

KÜT-DER' in kuruluşuna ilişkin belgeleri geçen yıl elimden çıkarırken bu üzüntü vardı içimde. Evdeki insan sayısının artacak olması nedeniyle sınırlı sorunlu alanda yer kazandırmam gerekiyordu evceğizime. İlk yazışmalar, çağrılar, tüzüğümüzün çıktığı gazeteler, ilk basılı tüzüğümüz... Büyük bir coşkuyla, umutla, sevgiyle yaptığım her şey üzüntü veriyordu bana elimden ve evimden çıkartırken. Bilmem TKD, KÜT-DER' le ilgili belgeleri saklamış mıdır? O dönemin TKD yöneticileri KÜT-DER' i kendilerine karşı kurulmuş gibi düşünüyorlardı; ama KÜT-DER kapandığında tüm varlığını TKD' ye bırakmıştı tüzüğü gereği.

KÜT-DER'in kurulmasında ve yaşamasında düşünsel, bedensel ve parasal katkı veren herkese sevgiyle ve saygıyla bir anımsatma olmuştur umarım bütün bunlar. Umarım genç ve yeni meslektaşların yüreklerine KÜT-DER' in kıvılcımı da düşmüştür böylece. 50. yılında KÜT-DER' i yeniden karşımızda görür müyüz dersiniz? Bu bir dilek; sonrası da bir umut Umut da yoksulun ekmeği ya! Dilek gerçekleşene dek yiyip duracağız artık.